

IRODALOM

Marosvásárhelyi Borsos Tamás élete és történeti szereplése. Irta: *Barts Gyula*. Kolozsvár, 1912. 8-r. 60, 2 szt. levél.

Ez a gondos munka, mely bölcsészeti doktori értekezésnek készült, Borsos Tamás életéről és szerepléséről hangya szorgalommal összegyűjtött minden eddig ismert adatot s önálló levéltári kutatás eredményeivel is gazdagította az érdekes erdélyi diplomatának és városszervezőinek eddig ily részletesen össze nem foglalt életrajzát. Az író végig vezet Borsos változatos életpályáján, 1566 június 24-től, 1634 április 18-án történt haláláig. Külön fejezetben tárgyalja Borsos családját és származását, ifjúkorát, családi életét, birtokviszonyait, történeti szereplését, történetírói munkásságát s minden fejezetét lelkiismeretesség és alaposág jellemzi.

Néhány megállapítását különösen ki kell emelnünk. Végleg elveti a marosvásárhelyi várépítésre vonatkozólag csupán Nagy Szabó Ferencz által említett, de más forrásból semmivel sem igazolható azt az adatot, mintha az építéstudomány országgyűlési vitái az állítólagos 1603-iki dési országgyűlésen folytak volna. Helyesen mutat rá arra, hogy ezt az ügyet minden valószínűséggel az 1603 januáriusi gyulafehérvári országgyűlés tárgyalta. Hasonlóan tisztázza azt a genealogiai misztifikációt, mely Borsosnak alaptalanul két fiú utódot tulajdonított, világosan csak azért, hogy a Marosvásárhelyt élő Borsos család egykori előkelő származását igazolja. Az irodalomba ezt a hamis adatot — bár kétségtelenül jöhiszeműen — Orbán Balázs vezette be. Barts most a Borsos-rokonság kérdésének megoldását is a valószínűség útjára terelte. Minden jel arra mutat, hogy a Borsos Tamás egyenes ága kihalta után Marosvásárhelyt csak két század mulva szereplő Borsosok a hasonló nevű, de a marosvásárhelyiekkel talán rokon, vagy egy eredetű *káposztásszentmiklósi* Borsosok Marosvásárhelyre beköltözött utódai. Barts teljesen tisztázza azt, hogy a Borsos Tamás leszármazottai nem lehetnek. Valódi leszármazásuk kérdése már Borsos Tamás életrajza keretein túl eső genealogiai feladat.

Nagyon valószínű, hogy Barts feltevését származásukról erre irányuló kutatás után, pozitív adatok is igazolni fogják.

Végül érdekesnek tartjuk megemlíteni Bartsnak azt a különben egészen eredeti és új feltevését, hogy a diplomata Borsos fiatal korában valószínűleg szűcs volt. Erre csak közvetett és inkább logikai bizonyítékok engednek következtetni s ha a föltevés pozitív adattal kétségtelenül nem is bizonyítható: el kell ismernünk, hogy nem hihetetlen.

Az életrajz Borsos történetírói méltatásában higgadt, tárgyilagos. Kiemeli, de nem becsüli túl Borsos munkái értékét s különösen Borsos naplója tárgyalásában végzett (részletekbe is belébozsátkozó) helyes értékmegállapító munkát. Általában az író ítéletei mindig jól megokoltak és mindenütt gondos mérlegelés eredményei. Jegyzeteiben aprólékos gondossággal számol be forrásairól, és helyes kritikai érzékről tesz bizonyosságot. A szerző Borsossal szemben az erdélyi magyar történetírás régi adósságát sikerrel róttá le. Reméljük, hogy hasonló munkatéren még többször találkozunk nevével.

(Kolozsvár.)

Kelemen Lajos.

Kant: Az Örök Béke. Filozófiai vázlat. Fordította dr. Hildenstab György. Losoncz, 1915. 8-rétű, 58 lap. Ára 1 korona.

Kant értekezése 1795-ben jelent meg és az örök béke eszméjének legtudományosabb tárgyalása. A józan észnek, mint a legfőbb erkölcsi törvényhozó hatalomnak trónusáról tökéletesen kárhoytatja a háborút, mint jogmenetet, míg a békeállapotot közvetlen köteleységnek hirdeti. Mivel azonban a háború összefügg az ember természeti állapotával, míg ez tart, örök béke nem lehetséges. Az örök béke azonban nem üres eszme. Ha nem is a közeljövőben, de a távoljövő végtelenbe vesző háttérében bekövetkezhetik. A megvalósítására irányuló fokozatos törekvés nagyobbítani fogja az időközöket a háborúk között. Különösen ajánlja a politikusoknak, hogy a küzdelmeket befejező tárgyalások alkalmával ne rejtegensenek olyan sérelmeket, amelyek már egy következő harcz okai lehetnek. A végleges béke akkor fog megszületni, ha a jog alapján felépült államszervezetek között egy általános, nagy szövetség fog létrejönni.

Kant értekezésének magyar fordítását a békemozgalom egyik hazai kiválóságától, Kemény Ferencztől vártuk a „Filozófiai Írók Tára”-ban. Megelőzte őt most Hildenstab, ki fordításával a békemozgalom ügye iránt érdeklődő magyar olvasóközönségnek jó szolgálatot tett.

Dr. P. I.